

PRAVILNIK

O PREVENTIVNIM MERAMA ZA BEZBEDAN I ZDRAV RAD NA RADNOM MESTU

("Sl. glasnik RS", br. 21/2009)

I Osnovne odredbe

Član 1

Ovim pravilnikom propisuju se minimalni zahtevi koje je poslodavac dužan da ispuni u obezbeđivanju primene preventivnih mera za bezbedan i zdrav rad na radnom mestu.

Član 2

Radno mesto, u smislu ovog pravilnika, jeste prostor namenjen za obavljanje poslova kod poslodavca u objektu namenjenom za radne i pomoćne prostorije ili u objektu namenjenom za rad na otvorenom prostoru ili na otvorenom prostoru, u kojem zaposleni boravi ili ima pristup u toku rada i koji je pod neposrednom ili posrednom kontrolom poslodavca.

Radne prostorije i prostor namenjen za rad na otvorenom, u smislu ovog pravilnika, jesu prostorije i prostor u kojima se obavljaju procesi rada.

Pomoćne prostorije, u smislu ovog pravilnika, jesu prostorije koje su namenjene za higijenske, sanitarne i druge potrebe zaposlenih (prostorije za odmor, sanitarne prostorije, prostorije za pružanje prve pomoći, prostorije za povremeno zagrevanje zaposlenih i dr.).

Član 3

Ovaj pravilnik ne primenjuje se na:

- 1) saobraćajna sredstva vozila i transportna sredstva;
- 2) privremena ili pokretna radna mesta;

3) nadzemnu i podzemnu eksploataciju ruda i dubinsko bušenje;

4) plovila za ulov ribe;

5) poljoprivredno, šumsko i drugo zemljište na kome poslodavci obavljaju delatnost, a koji su udaljeni od njihovih objekata namenjenih za radne i pomoćne prostorije ili objekata namenjenih za rad na otvorenom prostoru.

II Obaveze poslodavca

Član 4

Poslodavac je dužan da obezbedi zaposlenom rad na radnom mestu na kojem su sprovedene mere za bezbedan i zdrav rad utvrđene u Pregledu mera za bezbedan i zdrav rad na radnom mestu.

Pregled mera za bezbedan i zdrav rad na radnom mestu odštampan je uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo.

Član 5

Poslodavac je dužan da obezbedi:

1) da saobraćajne površine namenjene za kretanje vozila i lica (u daljem tekstu: saobraćajne površine) ka izlazima za evakuaciju u slučaju opasnosti, kao i sami izlazi, uvek budu slobodni;

2) da se redovno vrši tehničko održavanje radnog mesta i opreme za rad, a naročito opreme navedene u Pregledu mera za bezbedan i zdrav rad na radnom mestu, a sve uočene nedostatke koji mogu da utiču na bezbednost i zdravlje na radu ukloni odmah;

3) da se radno mesto i oprema za rad, a naročito oprema navedena u tač. 4. i 5. Pregleda mera za bezbedan i zdrav rad na radnom mestu, redovno čisti i održava na zadovoljavajućem nivou higijene;

4) da se redovno održava i proverava ispravnost opreme i uređaja namenjenih za sprečavanje ili otklanjanje opasnosti i/ili štetnosti, a naročito opreme navedene u Pregledu mera za bezbedan i zdrav rad na radnom mestu.

III Obaveštavanje zaposlenih

Član 6

Poslodavac je dužan da zaposlenima ili njihovim predstavnicima za bezbednost i zdravlje na radu obezbedi sve informacije koje se odnose na bezbednost i zdravlje na radu, a naročito o merama koje se preduzimaju u cilju ostvarivanja bezbednih i zdravih uslova za rad na radnom mestu.

IV Saradnja poslodavca i zaposlenih

Član 7

Poslodavac i zaposleni i/ili njihovi predstavnici za bezbednost i zdravlje na radu dužni su da sarađuju u vezi sa pitanjima koja se odnose na bezbednost i zdravlje na radnom mestu.

V Prelazne i završne odredbe

Član 8

Poslodavci koji su, pre stupanja na snagu ovog pravilnika, započeli obavljanje delatnosti, odnosno obezbedili zaposlenom rad na radnom mestu na kojem su primenjene opšte mere zaštite na radu za građevinske objekte namenjene za radne i pomoćne prostorije, dužni su da svoje poslovanje usklade sa odredbama ovog pravilnika u roku od tri godine.

Član 9

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o opštim merama zaštite na radu za građevinske objekte namenjene za radne i pomoćne prostorije ("Službeni glasnik RS", broj 29/87).

Član 10

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije".

PREGLED MERA ZA BEZBEDAN I ZDRAV RAD NA RADNOM MESTU

1. Stabilnost i čvrstoća

1.1. Objekti namenjeni za radne i pomoćne prostorije i objekti namenjeni za rad na otvorenom moraju da imaju strukturu i stabilnost koji odgovaraju njihovoj nameni.

2. Instalacije

2.1. Električne instalacije

2.1.1. Električne instalacije moraju da budu projektovane i postavljene tako da ne predstavljaju opasnost koja može biti uzrok požara ili eksplozije. Sva lica moraju da budu zaštićena od opasnog dejstva električne struje, odnosno od opasnosti od direktnog ili indirektnog dodira instalacija i opreme pod naponom.

2.1.2. Pri projektovanju, postavljanju i izboru materijala i zaštitnih uređaja mora se uzeti u obzir visina napona, spoljašnji uticaji i kompetentnost lica koja imaju pristup delovima instalacija.

2.1.3. Električne instalacije, a naročito one koje su izložene spoljašnjim uticajima, moraju se redovno pregledati i održavati u ispravnom stanju.

2.2. Instalacije za razvođenje fluida

2.2.1. Instalacije za razvođenje fluida (komprimovanog vazduha, gasova, para, vode, tehnoloških rastvora i tečnosti i dr.) moraju da budu projektovane i postavljene tako da ne predstavljaju opasnost koja može biti uzrok požara ili eksplozije.

2.2.2. Sva lica moraju da budu zaštićena od opasnog i/ili štetnog dejstva fluida koji se razvodi instalacijom, odnosno od rizika nastalih opasnim i/ili štetnim delovanjem fluida.

2.2.3. Instalacije za razvođenje fluida, a naročito instalacije kojima se razvode zapaljivi, eksplozivni, otrovni ili zagušljivi fluidi, moraju se redovno pregledati i održavati u ispravnom stanju.

3. Saobraćajne površine i izlazi za evakuaciju u slučaju opasnosti

3.1. Saobraćajne površine i izlazi za evakuaciju u slučaju opasnosti moraju uvek da budu slobodni i omogućavati izlaz najkraćom saobraćajnom površinom do bezbednog područja.

3.2. U slučaju opasnosti, zaposlenima mora biti obezbeđena blagovremena i bezbedna evakuacija sa svih radnih mesta.

3.3. Broj, raspored i veličina saobraćajnih površina i izlaza za evakuaciju u slučaju opasnosti zavise od vrste opreme za rad koja se koristi, veličine objekta u kojem se nalaze radna mesta i najvećeg broja lica koja mogu biti prisutna u objektu.

3.4. Vrata za evakuaciju u slučaju opasnosti moraju se otvarati u pravcu izlaza iz objekta. Korišćenje kliznih ili rotacionih vrata, kao vrata za evakuaciju u slučaju opasnosti nije dozvoljeno. Vrata za evakuaciju u slučaju opasnosti ne smeju da budu zaključana ili na drugi način blokirana tako da ih svako lice koje treba da ih koristi ne može lako i brzo otvoriti.

3.5. Saobraćajne površine i izlazi za evakuaciju moraju biti obeleženi odgovarajućim oznakama, u skladu sa propisima o bezbednosti i zdravlju na radu. Oznake moraju da budu postavljene na odgovarajućim mestima i postojane.

3.6. Vrata za evakuaciju u slučaju opasnosti ne smeju da budu zaključana.

3.7. Saobraćajne površine i izlazi za evakuaciju u slučaju opasnosti, kao i saobraćajne površine i vrata koja omogućavaju pristup njima, moraju biti slobodni od bilo kakvih prepreka tako da se mogu koristiti u svakom trenutku bez smetnji.

3.8. Saobraćajne površine i izlazi za evakuaciju u slučaju opasnosti koji zahtevaju osvetljenje, moraju imati bezbednosno osvetljenje odgovarajućeg intenziteta u slučaju prestanka opšteg osvetljenja, odnosno prestanka snabdevanja električnom energijom.

4. Otkrivanje i gašenje požara

4.1. Otkrivanje i gašenje požara mora da bude obezbeđeno u skladu sa propisima o zaštiti od požara, a naročito da:

4.1.1. u zavisnosti od veličine i namene objekta, opreme za rad, fizičkih i hemijskih karakteristika prisutnih materija i najvećeg mogućeg broja prisutnih lica u objektu, na radnim mestima se mora obezbediti dovoljan broj uređaja i instalacija za gašenje požara i, gde je to potrebno, za otkrivanje i javljanje požara;

4.1.2. oprema za gašenje požara koja nije ugrađena mora da bude lako dostupna, jednostavna za upotrebu i obeležena odgovarajućim oznakama koje moraju biti postojane i postavljene na odgovarajućim mestima.

5. Provetravanje na radnim mestima u zatvorenom prostoru

5.1. Na radnim mestima u zatvorenom prostoru mora da bude obezbeđena dovoljna količina svežeg vazduha, uzimajući u obzir radne metode i aktivnosti, odnosno poslove koji se obavljaju u procesu rada i fizičke napore koji se zahtevaju od zaposlenih.

5.2. Kada se koristi sistem prinudnog provetravanja, taj sistem mora se održavati u ispravnom stanju.

5.3. Sistem za prinudno provetravanje vazduha mora biti opremljen uređajem za javljanje kvara.

5.4. Ako se koriste uređaji za klimatizaciju ili ventilaciju, rad tih uređaja ne sme izazivati neprijatnost zaposlenima usled povećane brzine strujanja vazduha.

5.5. Sve naslage prašine i nečistoće u uređajima za klimatizaciju ili ventilaciju, koje mogu da ugroze zdravlje zaposlenih usled zagađenja vazduha, moraju da budu odmah uklonjene.

6. Temperatura u radnim i pomoćnim prostorijama

6.1. U toku rada temperatura u radnim i pomoćnim prostorijama u kojima se nalaze radna mesta mora da bude odgovarajuća, u zavisnosti od metoda rada i aktivnosti, kao i fizičkog opterećenja zaposlenih, osim na radnim mestima na kojima je uslovljena tehnološkim procesom.

6.2. Temperatura u prostorijama za odmor, prostorijama za zaposlene koji su na dužnosti, u sanitarnim prostorijama i prostorijama za pružanje prve pomoći mora da bude odgovarajuća u skladu sa namenom tih prostorija.

6.3. Prozori, krovni prozori i staklene pregrade moraju da budu izvedeni tako da sprečavaju prekomerno dejstvo sunčeve svetlosti na radnom mestu u zavisnosti od prirode poslova.

6.4. Temperatura, relativna vlažnost i brzina strujanja vazduha u radnim prostorijama moraju da budu u skladu sa vrednostima navedenim u Tabeli 1.

Tabela 1

Vrsta rada	Temperatura spoljašnjeg vazduha								
	do +5°C			od +5 do +15°C			više od +15°C		
	Temperatura [°C]	Rel. vlažnost [%]	Brzina strujanja [m/s]	Temperatura [°C]	Rel. vlažnost [%]	Brzina strujanja [m/s]	Temperatura [°C]	Rel. vlažnost [%]	Brzina strujanja [m/s]
laki rad (rad bez fizičkog naprezanja)	18-28	max 75	max 0,3	18-28	max 75	max 0,6	max 28	28°C □ 55	max 0,5
	26°C □ 60								

Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad na radnom mestu

	24°C □ 65 < 24°C □ 73								
srednji rad (laki fizički rad)	15-28	max 75	max 0,5	15-28	max 75	max 0,6	max 28	28°C □ 55	max 0,7
	26°C □ 60 24°C □ 65 < 24°C □ 73								
teški rad (teški fizički rad)	15-28	max 75	max 0,5	15-28	max 75	max 0,6	max 28	28°C □ 55	max 1,0
	26°C □ 60 24°C □ 65 < 24°C □ 73								

7. Prirodno i veštačko osvetljenje radnih i pomoćnih prostorija

7.1. Radna mesta moraju da imaju, u najvećoj mogućoj meri, dovoljno prirodne svetlosti i moraju biti opremljena izvorima veštačkog osvetljenja koji moraju da obezbede adekvatnu osvetljenost u cilju ostvarivanja bezbednih i zdravih uslova rada.

7.2. Instalacije za osvetljavanje radnih i pomoćnih prostorija moraju da budu postavljene tako da ne predstavljaju opasnost za zaposlene koja bi se pojavila u zavisnosti od vrste osvetljenja.

7.3. Radna mesta gde su zaposleni posebno izloženi rizicima u slučaju nestanka veštačkog osvetljenja, moraju biti opremljeni bezbednosnim osvetljenjem odgovarajuće jačine.

7.4. Osvetljenje na radnim mestima se obezbeđuje i održava u skladu sa uslovima tehnološkog procesa tako da osvetljenost radnog mesta bude ravnomerna i ujednačena.

7.5. Boja veštačkog osvetljenja koja se koristi ne sme da utiče na prepoznavanje oznaka za bezbednost i zdravlje na radu.

8. Podovi, zidovi, tavanice i krovovi radnih i pomoćnih prostorija

- 8.1. Podovi radnih i pomoćnih prostorija ne smeju imati opasne izbočine, rupe ili nagibe i biti klizavi i moraju biti stabilni i čvrsti.
- 8.2. Podovi radnih i pomoćnih prostorija moraju da budu adekvatno toplotno izolovani, uzimajući u obzir vrstu poslova i fizičke aktivnosti zaposlenih.
- 8.3. Podovi radnih prostorija u kojima se zaposleni zadržava duže od dva sata, radi obavljanja radnih aktivnosti, moraju imati koeficijent toplotne provodljivosti manji od $6 \text{ W/m}^2\text{K}$.
- 8.4. Površine podova, zidova i tavanica u prostorijama moraju da budu takvi da mogu da se čiste ili održavaju na potrebnom nivou higijene.
- 8.5. Podovi, zidovi i tavanice radnih i pomoćnih prostorija moraju da budu otporni na oštećenje od mehaničkih i drugih uticaja, vodonepropusni i izvedeni tako da obezbeđuju zaštitu od atmosferskih uticaja, buke i vibracija i sprečavaju prodiranje opasnih materija.
- 8.6. Podovi radnih prostorija moraju da budu elektro-provodljivi ili elektro-izolacioni u zavisnosti od uslova tehnološkog procesa.
- 8.7. Podovi radnih prostorija moraju da budu izvedeni sa nagibom prema otvorima odvodnih kanala, ako u prostorijama može doći do razlivanja tečnosti ili kondenzacije vodene ili drugih para.
- 8.8. Zidovi radnih i pomoćnih prostorija moraju da budu izvedeni tako da se kod otvora u zidu čija je visina parapeta manja od 90 cm postavlja zaštitna ograda.
- 8.9. Providni ili prozračni zidovi, a naročito pregradni zidovi od stakla, u prostorijama ili u blizini radnih mesta i saobraćajnih površina moraju biti vidno označeni i izrađeni od bezbednog materijala ili na tim mestima moraju da budu zaštićeni tako da zaposleni ne mogu da dođu u kontakt sa njima ili da pretrpe povredu u slučaju njihovog loma.
- 8.10. Pristup krovovima koji su izrađeni od nedovoljno čvrstog materijala ne sme biti dozvoljen, osim u slučaju kada je obezbeđena oprema ili su preduzete posebne mere za bezbedan rad na krovu.

9. Prozori i krovni prozori

- 9.1. Prozori i krovni prozori moraju da budu izvedeni tako da zaposleni mogu da ih otvaraju, zatvaraju, podešavaju ili osiguraju na bezbedan način. Kada su otvoreni, ne smeju se nalaziti u takvom položaju da izazovu opasnost za zaposlene.

9.2. Prozori i krovni prozori moraju biti projektovani i izvedeni sa opremom ili na drugi način opremljeni uređajima koji omogućavaju njihovo čišćenje bez rizika po zaposlene koji obavljaju to čišćenje i ostale zaposlene koji se nalaze u neposrednoj blizini.

10. Vrata i kapije

10.1. Položaj, broj i dimenzije vrata i kapija kao i materijali od kojih su izrađeni moraju da budu određeni u zavisnosti od prirode i namene prostorija ili prostora.

10.2. Providna vrata moraju biti obeležena odgovarajućim, lako uočljivim oznakama.

10.3. Salonska vrata i kapije moraju da budu providna ili da imaju providne površine.

10.4. Ako providne ili prozračne površine na vratima i kapijama nisu izrađene od bezbednih materijala i ako postoji opasnost, da u slučaju loma vrata ili kapije, zaposleni pretrpe povredu te površine moraju biti zaštićene od loma.

10.5. Klizna vrata moraju da budu ugrađena sa bezbedonosnim uređajem koji sprečava da vrata iskoče iz šina i da se sruše.

10.6. Vrata i kapije koje se otvaraju na gore moraju da budu ugrađene sa mehanizmom koji sprečava njihov pad.

10.7. Vrata duž saobraćajnih površina za evakuaciju moraju da budu obeležena na odgovarajući način i izvedena da se mogu otvarati sa unutrašnje strane brzo i lako u svakom trenutku bez bilo kakvih prepreka ili pomagala dok su zaposleni prisutni na radnim mestima.

10.8. U neposrednoj blizini kapija koje su namenjene za prolaz vozila, moraju da budu i posebna vrata za prolaz lica, ukoliko prolaz lica kroz te kapije nije bezbedan. Ta vrata moraju biti vidno obeležena i uvek slobodna.

10.9. Vrata na mehanizovani pogon moraju da funkcionišu tako da zaposleni nisu izloženi opasnostima od nastanka povreda. Ta vrata moraju da budu ugrađena sa zaštitnom blokadom za trenutno zaustavljanje koja mora da bude lako uočljiva i pristupačna. Ukoliko se, u slučaju nestanka napajanja, vrata ne otvaraju automatski, mora biti moguće ručno ih otvoriti.

10.10. Vrata na prostorijama kod kojih postoji opasnost od eksplozije, izrađuju se od materijala koji ne može da proizvede varnicu, a postavljaju se tako da se otvaraju u pravcu izlaza.

11. Saobraćajne površine - opasne zone

Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad na radnom mestu

11.1. Saobraćajne površine, uključujući stepeništa, nepokretne lestve, mesta i rampe za utovar i istovar, moraju biti razmešteni i izgrađeni tako da se obezbedi jednostavan, bezbedan i odgovarajući pristup licima i vozilima na način da zaposleni koji rade u blizini tih saobraćajnih površina ne budu izloženi opasnostima.

11.2. Dimenzije saobraćajnih površina za kretanje lica i/ili prevoz robe moraju da budu određene u zavisnosti od broja mogućih korisnika i vrste aktivnosti koje se obavljaju.

11.3. Ako se saobraćajne površine koriste za kretanje vozila, mora se obezbediti dovoljno širok i bezbedan prolaz za kretanje lica.

11.4. Između saobraćajnih površina za kretanje vozila i vrata, kapija, prolaza za lica, hodnika i stepeništa potrebno je obezbediti dovoljnu širinu prolaza.

11.5. U zavisnosti od namene radne prostorije i vrste opreme, saobraćajne površine moraju biti vidno obeležene odgovarajućim oznakama.

11.6. Saobraćajne površine se moraju redovno kontrolisati i održavati u ispravnom stanju.

11.7. Saobraćajne površine se postavljaju u nivou poda tako da odstupanje ne prelazi $\pm 1,0$ cm.

11.8. Saobraćajne površine i prolazi u radnim prostorijama moraju da budu izvedeni tako da njihova širina bude jednaka ili veća od odgovarajuće vrednosti navedene u Tabeli 2.

Tabela 2.

Saobraćajne površine i prolazi	Širina [m]
Glavna saobraćajna površina - prolaz za zaposlene	1,50
Sporedna saobraćajna površina - prolaz za zaposlene	1,00
Prolazi za čišćenje, održavanje i posluživanje opreme za rad	0,75
Saobraćajna površina za kretanje vozila	1,80
Dodatak na širinu vozila, odnosno najšireg dela koji se prevozi da bi se dobila optimalna širina prolaza	0,80
Prostorije širine do 15 m - jedan prolaz	1,80
Prostorije širine od 16 m do 40 m - jedan prolaz	2,40

Prostorije širine od 41 m do 80 m	jedan	3,00
	dva prolaza po	2,00
Prostorije širine preko 80 m, na svakih 40 m širine po jedan prolaz		3,00

11.9. Ako na radnim mestima postoje mesta kojima je pristup ograničen - opasne zone, te zone moraju da budu opremljene napravama koje sprečavaju pristup neovlašćenim licima. Potrebno je preduzeti odgovarajuće mere u cilju zaštite zaposlenih koji su ovlašćeni da ulaze u opasne zone. Opasne zone moraju biti jasno obeležene odgovarajućim oznakama.

12. Stepeništa

12.1. Stepeništa se izvode i održavaju tako da obezbeđuju:

12.1.1. nesmetano izlaženje iz svih delova objekta;

12.1.2. potrebnu propusnu moć;

12.1.3. najkraći put prema izlazu iz objekta sa jasno označenim smerom kretanja ka stepeništu.

12.2. Stepeništa se izvode sa stepenicama jednakog oblika i dimenzija.

12.3. Zavojno stepenište izvodi se tako da, na najužem delu, širina gazišta ne bude manja od 10 cm.

12.4. Na stepeništu koje ima preko 10 stepenika zaštitna ograda se postavlja sa obe strane, a na stepeništu do 10 stepenika, ukoliko ne premošćava podlogu na koju se može pasti sa visine veće od 1 m, ograda se može postaviti samo sa jedne strane.

13. Zaštitne ograde

13.1. Prolazi, prelazi, radne platforme i sva radna mesta na visini većoj od 1 m od poda ili podloge na koju se može pasti, ograđuju se zaštitnom ogradom.

13.2. Zaštitne ograde izvode se tako da obezbeđuju:

- 13.2.1. stabilnost pojedinih elemenata, međusobne veze elemenata i ograde u celini, proračunatih na najnepovoljnije horizontalno i vertikalno opterećenje, koje se može pojaviti;
- 13.2.2. konstrukciju ograde sa takvim rasporedom elemenata, u ravni ograde, da jedna dimenzija slobodnog otvora u ogradi ne bude veća od 25 cm;
- 13.2.3. da elementi ispune ograde budu sa unutrašnje strane stuba ograde;
- 13.2.4. da visina od površine poda ili podloge do gornje ivice ograde ne bude manja od 100 cm, a kod kosih ograda na stepeništima, da visina bude najmanja 100 cm mereno vertikalno od sredine gazišta do gornje ivice ograde;
- 13.2.5. da krajevi elemenata ograde budu čvrsto oslonjeni, da ne budu postavljeni u obliku prepusta;
- 13.2.6. da površine elemenata ograde budu glatke i bez neravnina o koje bi se mogli povrediti delovi tela zaposlenih ili zakačiti odeća.

14. Posebne mere za pokretne stepenice i staze

14.1. Pokretne stepenice i staze moraju da funkcionišu bezbedno. Pokretne stepenice i staze moraju da budu opremljene sa svim neophodnim zaštitnim uređajima i lako uočljivim i dostupnim zaštitnim blokadama.

15. Mesta i rampe za utovar i istovar

- 15.1. Mesta i rampe za utovar i istovar moraju da odgovaraju dimenzijama tereta kojim se manipuliše.
- 15.2. Mesta i rampe za utovar i istovar moraju da imaju najmanje jedan izlaz, a kada je to tehnički moguće moraju imati izlaze na dve strane.
- 15.3. Rampe za utovar i istovar moraju da budu obezbeđene tako da se sprečava pad zaposlenih.
- 15.4. Mesta i rampe za utovar i istovar moraju da imaju strukturu i stabilnost koji odgovaraju njihovoj nameni.
- 15.5. Saobraćajne površine ka mestima i rampama za utovar i istovar moraju da budu očišćene od leda i snega i posute peskom ili šljunkom.
- 15.6. Širina saobraćajnih površina iz tačke 15.5. ne sme biti manja od 5 m pri dvosmernom kretanju vozila, odnosno 3 m pri jednosmernom kretanju vozila.

15.7. Prilikom postavljanja vozila na mestima i rampama za utovar i istovar, rastojanje između vozila koja stoje u koloni ne sme biti manje od 1 m, a rastojanje između vozila koja stoje jedno pored drugog ne sme biti manje od 1,5 m.

15.8. Brzina kretanja vozila na mestima i rampama za utovar i istovar i saobraćajnim površinama ka njima ne sme biti veća od 10 km/h, a u zatvorenim magacinima i skladištima ne sme biti veća od 5 km/h.

15.9. Mesta i rampe za utovar i istovar moraju biti noću osvetljene svetlošću jačine najmanje 10 Lx.

16. Dimenzije radnih i pomoćnih prostorija - slobodan prostor za zaposlene

16.1. Radne prostorije moraju imati dovoljnu visinu, površinu poda i vazdušni prostor tako da je zaposlenima omogućeno da bezbedno obavljaju svoj rad, bez rizika po njihovu bezbednost, zdravlje i blagostanje na radu, a vrednosti čiste visine, površine i zapremine po jednom zaposlenom moraju biti jednake ili veće od odgovarajućih vrednosti navedenih u Tabeli 3.

Tabela 3

Poslovi koji se obavljaju u radnoj prostoriji	Najmanja veličina slobodnog prostora		
	Čista visina jednom zaposlenom [m]	Površina po jednom zaposlenom [m ²]	Zapremina po jednom zaposlenom [m ³]
Proizvodni procesi u halama, pogonima, radionicama i sl., gde se u procesu rada ne pojavljuju štetnosti	2,60	2,00	10,00
Proizvodni procesi u halama, pogonima, radionicama i sl., gde se u procesu rada pojavljuju štetnosti	3,00	2,00	12,00
Projektantski i administrativni poslovi	2,40	3,00	10,00
Proizvodni procesi u objektima u starim gradskim jezgrima i sl., gde se u procesu rada ne pojavljuju štetnosti	2,20	2,00	10,00

16.1.1. Čistom visinom prostorije, smatra se svetla visina od završenog poda do završene tavanice bez neravnina, instalacija i uređaja.

16.1.2. Slobodnom površinom poda, smatra se površina poda bez opreme za rad, instalacija, materijala, gotovih proizvoda i inventara, osim radnog stola i stolice.

16.1.3. Slobodnom zapreminom, smatra se vazdušni prostor, bez opreme za rad, instalacija, inventara i prostora koji se koristi za skladištenje.

16.2. Veličine slobodnih prostora na radnim mestima moraju biti takve da omogućavaju zaposlenima nesmetano kretanje radi obavljanja radnih aktivnosti.

16.3. Čista visina pomoćnih prostorija obezbeđuje se i održava tako da ne bude manja od 2,60 m.

16.4. Privremeni objekti (tipa kontejnera ili kioska), u kojima se nalaze prostorije za radna mesta, mogu se koristiti za radna mesta, ako čista visina prostorija nije manja od 2,20 m.

17. Prostorije za odmor

17.1. U cilju obezbeđivanja bezbednosti i zdravlja, zaposlenima moraju da budu obezbeđene pristupačne prostorije za odmor u zavisnosti od vrste poslova i broja prisutnih zaposlenih.

17.2. Odredba tačke 17.1. se ne odnosi na zaposlene koji rade u kancelarijama ili sličnim radnim prostorijama, u kojima je obezbeđen odgovarajući odmor tokom pauze.

17.3. Prostorije za odmor moraju da budu dovoljno velike i opremljene odgovarajućim brojem stolova i sedišta sa naslonom za dovoljan broj zaposlenih. U tim prostorijama potrebno je sprovesti odgovarajuće mere kako bi se zaštitili nepušači od štetnog uticaja duvanskog dima.

17.4. Ako se prostorije za odmor koriste za uzimanje hrane moraju da imaju umivaonik sa toplom i hladnom vodom i obezbeđeno provetravanje.

17.5. Ako u toku rada dolazi do redovnih i čestih prekida rada, a prostorija za odmor nije obezbeđena, mora se obezbediti druga prostorija u kojoj zaposleni mogu da borave u toku tih prekida. U tim prostorijama preduzimaju se odgovarajuće mere kako bi se zaštitili nepušači od štetnog uticaja duvanskog dima.

18. Trudnice i majke koje doje

18.1. Trudnicama i majkama koje doje mora se obezbediti da, u odgovarajućim uslovima, legnu i odmore se.

19. Sanitarne prostorije

19.1. Garderobe i garderobni ormani

19.1.1. Adekvatne garderobe i garderobni ormani moraju da budu obezbeđeni za zaposlene koji koriste radna odela i uniforme ukoliko se zbog zdravstvenih ili drugih razloga ne može očekivati da se presvlače u drugim prostorijama. Garderobe moraju biti pristupačne, dovoljnog kapaciteta i da imaju mesta za sedenje.

19.1.2. Garderobe moraju da budu dovoljno velike i da u njima svaki zaposleni ima mogućnost da zaključa svoju ličnu odeću i stvari u toku radnog vremena. Kada okolnosti to zahtevaju (npr. opasne materije, vlaga, nečistoća i sl.) moraju se obezbediti uslovi u kojima se radna odeća čuva na mestu odvojeno od lične odeće i stvari.

19.1.3. Neophodno je obezbediti odvojene garderobe ili odvojeno korišćenje garderoba za muškarce i žene.

19.1.4. Ukoliko nije neophodno obezbediti garderobe, u skladu sa odredbama iz tačke 19.1.1. tada za svakog zaposlenog mora da bude obezbeđen prostor u kojem može da odloži svoju ličnu odeću.

19.1.5. Temperatura vazduha u garderobama ne sme da bude manja od 17°C.

19.2. Tuševi i umivaonici

19.2.1. Za zaposlene mora da bude obezbeđen dovoljan broj odgovarajućih tuševa, ako to zahteva priroda posla ili iz zdravstvenih razloga, a naročito za zaposlene koji obavljaju poslove pri kojima dolazi do prljanja, kvašenja tela i odeće, znojenja i pojave prašine, kao i za zaposlene koji rade sa otrovnim, zaraznim ili jonizujućim materijama i zaposlene koji učestvuju u procesu prerade prehrambenih proizvoda ili izrade sterilnih materijala. Neophodno je obezbediti odvojene tuševe ili odvojeno korišćenje tuševa za muškarce i žene.

19.2.2. Kupatila sa tuševima moraju biti dovoljno velika kako bi svaki zaposleni mogao da se opere bez ograničenja u pogledu uslova ili odgovarajućih higijenskih standarda. Tuševi moraju da imaju toplu i hladnu tekuću vodu.

19.2.3. Broj tuševa u kupatilu određuje se zavisno od vrste poslova i broja prisutnih zaposlenih, tako što se:

19.2.3.1. za poslove kod kojih dolazi do pojave štetnih materija, prašine i jačeg znojenja, ili dolazi do kvašenja obuće i odeće obezbeđuje jedan tuš na najviše pet zaposlenih;

19.2.3.2. u slučaju iz tačke 19.2.3.1. kad se ne pojavljuju štetne materije obezbeđuje se jedan tuš na najviše deset zaposlenih;

19.2.3.3. za poslove kod kojih ne dolazi do jačeg znojenja, prašine, kvašenja obuće i odeće, odnosno kod kojih ne dolazi do pojave štetnih materija obezbeđuje se jedan tuš na najviše 20 zaposlenih.

19.2.4. Ukoliko nije neophodno obezbediti tuševe u skladu sa odredbama tačke 19.2.1. u blizini radnih mesta i garderoba mora da bude obezbeđen dovoljan broj umivaonika sa tekućom vodom (toplom vodom ako je potrebno). Neophodno je obezbediti odvojene umivaonike ili odvojeno korišćenje umivaonika za muškarce i žene, ukoliko to zahtevaju razlozi za privatnost.

19.2.5. U umivaonicima zaposleni moraju imati na raspolaganju sredstva za umivanje i dezinfekciju ruku, kao i sredstvo za sušenje ruku.

19.2.6. Ako su prostorije sa tuševima ili umivaonicima odvojene od garderoba, te prostorije moraju da budu neposredno povezane.

19.3. Toaleti

19.3.1. U blizini radnih mesta, radnih prostorija, prostorija za odmor, garderoba i prostorija sa tuševima, moraju biti obezbeđene posebne prostorije sa odgovarajućim brojem toaleta i umivaonika. Potrebno je obezbediti odvojene toalete ili odvojeno korišćenje toaleta za muškarce i žene.

20. Prostorije za pružanje prve pomoći

20.1. U zavisnosti od veličine objekta, vrste poslova i učestalosti povreda na radu mora da bude obezbeđena jedna ili više prostorija za pružanje prve pomoći. Gde postoji veća mogućnost nastanka povreda na radu na svakih 100 zaposlenih mora da bude obezbeđena najmanje jedna prostorija za pružanje prve pomoći.

20.2. Prostorije za pružanje prve pomoći moraju biti opremljene neophodnim instalacijama, opremom za pružanje prve pomoći i pristupačne za manipulaciju nosilima. Prostorije za pružanje prve pomoći moraju biti obeležene odgovarajućim oznakama.

20.3. Oprema za pružanje prve pomoći mora da bude dostupna i pristupačna na svim mestima gde uslovi rada to zahtevaju i obeležena u skladu sa propisima.

20.4. Adresa i broj telefona najbliže službe hitne pomoći i zdravstvene ustanove, kao i imena zaposlenih koji su osposobljeni i određeni za pružanje prve pomoći, moraju biti istaknuti na vidnom mestu.

21. Prostorije za povremeno zagrevanje zaposlenih

21.1. Prostorije za povremeno zagrevanje zaposlenih moraju biti obezbeđene za zaposlene koji obavljaju poslove u magacinima, skladištima, hladnjačama ili na otvorenom prostoru, a njihova veličina određuje se u zavisnosti od broja zaposlenih koji će ih istovremeno koristiti.

21.2. Temperatura vazduha u prostorijama za povremeno zagrevanje zaposlenih ne sme da bude manja od 15°C.

22. Zaposleni sa invaliditetom

22.1. Radna mesta moraju da budu organizovana tako da se uzme u obzir pristupačnost radnog mesta (vrata, prolazi, stepeništa, pomoćne prostorije i dr.) zaposlenima sa invaliditetom.

23. Radna mesta u objektima namenjenim za rad na otvorenom ili na otvorenom prostoru

23.1. Radna mesta, saobraćajne površine i drugi prostori ili instalacije koji se nalaze na otvorenom, a na kojima rade ili ih koriste zaposleni prilikom obavljanja svojih radnih aktivnosti moraju da budu organizovani na način da omoguće bezbedno kretanje lica i vozila.

23.2. Odredbe tač. 11, 14. i 15. ovog pregleda mera, primenjuju se na glavne saobraćajne površine na lokaciji poslodavca, na saobraćajne površine koje se koriste za redovno održavanje, preglede i ispitivanje instalacija, kao i na mesta i rampe za utovar i istovar.

23.3. Odredbe tačke 11. ovog pregleda mera primenjuju se i za rad na otvorenom prostoru.

23.4. Prostor za rad na otvorenom mora biti osvetljen veštačkim osvetljenjem kada prirodno osvetljenje nije zadovoljavajuće.

23.5. Radna mesta na otvorenom prostoru moraju biti tako uređena da zaposleni koji rade na tim ranim mestima:

23.5.1. budu zaštićeni od nepovoljnih vremenskih prilika i predmeta koji mogu pasti;

23.5.2. nisu izloženi nivoima fizičkih, hemijskih, bioloških ili ostalih štetnosti koji su štetni po bezbednost i zdravlje;

23.5.3. mogu brzo da napuste svoja radna mesta i da se sklone na bezbedno područje;

23.5.4. imaju obezbeđenu prvu pomoć;

23.5.5. ne mogu da se okliznu i padnu.

23.6. U neposrednoj blizini mesta gde se obavljaju tehnološki procesi na otvorenom prostoru ili vrši transport opasnih materija, postavljaju se slavine ili tuševi sa čistom, tekućom vodom.

24. Saobraćajne površine na otvorenom prostoru

24.1. Na saobraćajnim površinama na kojima se kreću vozila, obezbeđuju se:

24.1.1. saobraćajni znaci i veze sa putevima u skladu sa propisima o bezbednosti saobraćaja;

24.1.2. propisano osvetljenje za vreme rada noću i u uslovima smanjene vidljivosti;

24.1.3. posebne površine za parkiranje putničkih i teretnih vozila;

24.1.4. posebni znaci upozorenja, signali ili branici na mestima koja nemaju dovoljnu preglednost.

24.2. Širine saobraćajnih površina i rastojanja za slobodno kretanje vozila i tereta moraju biti jednake ili veće od odgovarajućih vrednosti navedenih u Tabeli 4.

Tabela 4.

Saobraćajne površine i prolazi na otvorenom	Širine i rastojanja [m]
Širina jednosmerne saobraćajne površine	3,00
Širina dvosmerne saobraćajne površine	5,00
Horizontalno rastojanje između objekta i gabarita vozila mereno po širini	0,75
Vertikalno rastojanje između objekta i gabarita vozila mereno po visini	0,50
Širina prolaza sa svake strane bočnih ivica gabarita vozila	0,50
Visina prolaza više od visine gabarita vozila	0,50

24.3. Razvodi instalacija (električne energije, vodovoda, kanalizacije, gasova, para, komprimovanog vazduha i sl.) postavljaju se izvan saobraćajnih površina i drugih mesta gde postoji mogućnost njihovog mehaničkog oštećenja.

Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad na radnom mestu